

ОСОБЛИВОСТІ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВ НА ЗАСОБИ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ

У статті проаналізовано механізм застосування цивільно-правової відповідальності за порушення прав на засоби індивідуалізації товарів та послуг. Серед способів підвищення ефективності цивільно-правової відповідальності за порушення прав власників свідоцтв на правові засоби індивідуалізації товарів та послуг автор пропонує застосування кратного принципу відшкодування завданих збитків.

Ключові слова: засоби індивідуалізації товарів та послуг, цивільно-правова відповідальність, кратний принцип відшкодування збитків.

Для розвитку суспільних відносин із реєстрації та використання майнових прав на правові засоби індивідуалізації товарів і послуг є неминучими процеси, пов'язані з порушенням прав на відповідні позначення, які в результаті завдають значної шкоди як фізичним, так і юридичним особам усіх форм власності, економіці держави і, зрештою, підривають імідж держави в цілому в міжнародних відносинах. Таким чином, завдана певного роду шкода, що зазвичай еквівалентна матеріальним втратам, які законний власник несе внаслідок порушення його прав, безумовно, передбачає процес її відшкодування, відповідно настання відповідальності за порушення прав законного власника свідоцтва, що і є предметом дослідження цього питання. У законі штату Массачусетс від 17 березня 1789 р. зазначалося: «немає власності, яка належить людині більше, ніж та, яка є результатом її розумової праці» [1, с. 92].

Вітчизняне правове регулювання питання підстав настання цивільно-правової відповідальності за порушення прав на торговельні марки є достатньо сумнівним із точки зору конкретизації, зокрема положення ст. 20 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів та послуг», де під порушенням прав законних володільців визнається будь-яке посягання. З огляду на вищезазначене констатуємо відсутність позитивного закріплення переліку дій, що визначаються як порушення прав.

Так, наприклад, позитивним із точки зору конкретизації є перелік основних видів порушень права на торговельну марку, що зазначений у Законі Франції «Про товарні знаки та знаки обслуговування» [2]. Серед них такі: використання знаків без дозволу зацікавлених осіб і застосування імітованих товарних знаків, контрафакція, обманна імітація, підміна товарів і послуг, незаконне зберігання контрафактних, обманним шляхом маркованих та імітованих товарних знаків, продаж, уведення в обіг, постачання або пропозиція постачання товарів або надання послуг, позначених указаними знаками.

Норму про порушення прав на товарний знак містить і Закон США про товарні знаки [3, с. 45]. Будь-яку особу, що без дозволу власника проводить, підробляє, копіює або імітує зареєстрований товарний знак і використовує таке виробництво, підробки, копії чи імітації на етикетках, написах, відбитках, упаковці, обгортці, сумках або у зв'язку з продажем, пропозицією продажу, розповсюдженням чи рекламою товарних послуг, або у зв'язку із чим використання може викликати помилку, змішування чи вводити в оману, може бути притягнуто до цивільно-правової відповідальності.

З огляду на зазначене вище вважаємо за доцільне закріпити відповідний перелік дій, які варто розцінювати як порушення прав на торговельні марки та знаки обслуговування, а саме: застосування імітованих торговельних марок (знаків обслуговування), використання знаків без дозволу зацікавлених осіб, застосування імітованих товарних знаків тощо.

Об'єктивна сторона правопорушення визнається зовнішнім виявом протиправної поведінки, що складається з трьох елементів: протиправного діяння, шкідливих наслідків такого діяння та причинного зв'язку між діянням та наслідками. Об'єктивна сторона є найважливішим елементом складу будь-якого правопорушення, оскільки характеризує зовнішні ознаки заборонених діянь, за вчинення яких законодавством передбачена юридична відповідальність. Утім стосовно об'єктивної сторони порушень прав на торговельну марку в законодавстві не закріплені чіткі та однозначні нормативні положення, які б встановлювали її юридично значимі ознаки.

Відсутність єдиного узгодженого законодавчого підходу щодо визначення об'єктивної сторони правопорушення стосовно прав на торговельні марки значно ускладнює кваліфікацію цього порушення і створює суперечливу судову практику [4, с. 74].

Відповідно до ч. 1 ст. 20 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів та послуг» будь-яке посягання на права власника свідоцтва та підготовка до порушення цих прав є порушенням прав власника свідоцтва на торговельну марку. Таким чином, законодавцем, окрім конкретно визначених дій, що передбачені іншими нормами цього закону та Закону України «Про охорону прав на географічне зазначення походження товарів», передбачено ще два види дій, які незалежно від кінцевого результату варто розцінювати як порушення прав власника свідоцтва. Такий підхід до розширення обсягу дій, спрямованих на порушення прав власників свідоцтв, є правильним із точки зору необхідності прямої можливості завдання збитків і такого роду діями. На наш погляд, дії, спрямовані на порушення прав власників свідоцтв, необхідно дещо деталізувати, тобто навести перелік дій, які варто розцінювати як підготовку та посягання, шляхом розкриття змісту поняття «посягання на права власника свідоцтва» та «підготовка до порушення прав власника свідоцтва» у контексті порушення прав на правові засоби індивідуалізації, зокрема. У словникових джерелах слово «посягати» трактується з точки зору зазіхання на щось (замірятися, замишляти, змовлятися, мати намір або претендувати, висувати вимоги) [5, с. 869]. Указані термінологічні властивості зазначеного терміна свідчать про те, що він характеризує передусім спробу здійснити правопорушення, але законодавець прирівнює посягання до самого правопорушення.

Слід зазначити, що в Україні практично не обговорюється нововведений рейтинг «Міжнародний індекс прав власності» (International Property Rights Index, IPRI), що складається американським Альянсом прав власності (Property Rights Alliance). У черговому дослідженні з питання гарантії захисту прав власності в 70 різних країнах автори доповіді враховували такі аспекти, як незалежність судової влади, довіра бізнесу до судів, політична стабільність, корупція, законодавча захищеність приватної власності, зручність реєстрації і перереєстрації власності, доступність кредитів, захист прав інтелектуальної власності, чинність патенту, «піратство» авторських прав і захищеність торгових марок тощо. Також ураховувалися індекс конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму, дослідження Всесвітнього банку, Індекс поширеності корупції (Transparency International). Експерти оцінювали три складові: правове та політичне середовище; ситуацію з правами власності на фізичні (матеріальні) активи; ситуацію з правами на інтелектуальні (нематеріальні) активи [6, с. 276]. Зазначене дослідження стало одним із важливих показників, що, як наслідок, свідчить про слабку ефективність цивільно-правової відповідальності за порушення прав власників свідоцтв на відповідні правові засоби індивідуалізації.

На наш погляд, досить-таки недосконалим є механізм відшкодування завданих збитків. Так, кратний принцип уже давно себе не виправдовує і вироблення нового підходу до механізму відшкодування дійсно є необхідним. Із погляду як психологічної дії, так і матеріальної відповідальності достатньо дієвим є покарання, передбачені в Кримінальному кодексі України. Наприклад, у ст. 177 Кримінального кодексу України [7] чітко закріплено, що за порушення прав на об'єкти права інтелектуальної власності передбачається покарання штрафом від двохсот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк, з конфіскацією відповідної продукції та знарядь і матеріалів, які спеціально використовувались для її виготовлення. Таким чином, особа одразу розуміє характер та розмір настання негативних для неї наслідків у разі порушення нею прав на правові засоби індивідуалізації.

Характерно, що Цивільний кодекс (далі – ЦК) України не містить положень стосовно відшкодування збитків. Позитивним стосовно цього питання є зміст положень ЦК РФ щодо невиконання вимог та відмови в односторонньому порядку ліцензіаром від умов договору ліцензії та відповідно наділенням правом вимоги відшкодування збитків, зумовлених розірванням договору [8, с. 401]. Звісно, якщо це не зазначено в законі (та відсутня норма, яка забороняє), у договорі сторони мають право передбачити настання негативних наслідків матеріального характеру для ліцензіата в разі невиконання ним умов договору. Однак варто зазначити, що законодавче закріплення такого обов'язку матиме презюмуючий характер.

Посилення цивільно-правової відповідальності в Україні, на нашу думку, можна було б здійснити шляхом заміни компенсаційного принципу так званим кратним принципом. Нагадаємо, що компенсаційний принцип полягає в тому, що порушник права інтелектуальної власності зобов'язаний відповідати лише в межах завданих збитків. Розмір завданих збитків зобов'язаний довести потерпілий. Довести факт заподіяння збитків та їх розмір не так просто. Усе це істотно полегшує становище порушника, він може лише заперечувати наявність тих чи інших фактів.

Кратний принцип полягає в тому, що майнова відповідальність збільшується у два і більше рази від розміру завданих збитків. Якщо майнові збитки завдані в розмірі 1000 грн, то розмір майнової відповідальності буде 2000 грн і більше залежно від того, яку кратність установить суд [9, с. 93].

У ракурсі рекомендації пропонуємо при визначенні розміру кратності відповідальності за порушення прав власника свідоцтва враховувати не тільки характер та природу порушення прав, але й періодичність здійснення останнього. Такий момент, особливо в праві інтелектуальної власності, є одним із найважливіших. По-перше, відстеження та встановлення точної періодичності вчинення дій, що порушують права власника свідоцтва, дає можливість установити максимально наблизений або точний розмір збитків. По-друге, збитки та кратна відповідальність пов'язані між собою за принципом: чим більший обсяг збитків, тим більший розмір матеріальної компенсації за відповідним розрахунком. Варто зазначити, що такий вид відповідальності не має законодавчого закріплення. Це означає, що по суті немає правових підстав застосування такого виду відповідальності. Тому також пропонується закріпити відповідальність за кратним принципом на законодавчому рівні.

Приділимо увагу ще одному важливому питанню стосовно майнового відшкодування за порушення права інтелектуальної власності: у ст. 432 ЦК України лише один п. 5 ч. 2 стосується цього і то побічно. У ньому йдеться про заміну відшкодування збитків разовим грошовим стягненням. Інші норми ст. 432 ЦК України не передбачають відповідальності за заподіяні порушенням права інтелектуальної власності майнові збитки.

Про майнову відповідальність за порушення права інтелектуальної власності мова йде лише в п. 8 ч. 2 ст. 16 ЦК України. Цей пункт проголошує норму про відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди. Майнова шкода або збитки складаються із двох компонентів: реальних збитків та упущеної вигоди, про що йшлося вище. Під реальними збитками прийнято розуміти ті, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі, а також витрати, які особа зробила для відновлення свого порушеного права [10, с. 167].

У ЦК України «шкода» і «збитки» також трактуються неоднозначно. Так, у п. 3 ч. 2 ст. 11, а також у ст. 1166 законодавець ототожнює збитки та шкоду, позначаючи їх лише терміном «шкода», у статтях 22 і 23 указані терміни розмежовуються, у ст. 1192 використовується лише термін «збитки», у п. 8 ч. 2 ст. 16 ЦК України законодавець указує на «відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди» [11, с. 196]. Так, стосовно розмежування категорій «збитки» та «шкода» достатньо аргументованим є твердження В. Т. Смірнова та А. О. Собчака, які вказують на те, що шкода – це родове поняття негативних майнових наслідків правопорушення, а збитки – це натурально-речова форма виявлення шкоди, якій відповідає один з установлених у законі способів її відшкодування – відшкодування в натурі (надання речі того ж роду, тієї ж якості чи виправлення пошкодженої речі тощо) [12, с. 96]. По суті, з вищезазначеного можна зробити висновок, що категорії «шкода» та «збитки» співвідносяться як зміст і форма. На підтвердження цієї тези доцільно навести думку А. Гончарова, що поняття «шкода» є більш широким, ніж «збитки». Шкода буває майновою та немайновою. Грошова оцінка майнової шкоди називається «збитки» [13, с. 194].

Варто зазначити, що категорія «пошкодження» є не достатньо «коректною» при застосуванні до правових засобів індивідуалізації товарів та послуг. Відповідно до постанови Пленуму Верховного Суду України від 02.07.1976 №4 у редакції 03.03.2000 [14] «Пошкодженням майна визнаються погіршення якості, зменшення цінності речі або приведення її на якийсь час у не придатний до використання за цільовим призначенням стан». Слід указати, що в питаннях визначення реальних розмірів збитків, які завдані шляхом погіршення якості, зменшення цінності або приведенням у непридатний стан, ця категорія дійсно є такою, що може застосовуватися щодо об'єктів, які мають ознаку уречевленості.

Проте стосовно правових засобів індивідуалізації товарів та послуг, виходячи з переліку ознак, визначених вище, застосування терміна «пошкодження» не доцільне. По-перше, торговельна марка чи географічне зазначення походження товарів є об'єктом, який має кілька форм закріплення (вираження). Перша – це свідоцтво, в якому деталізовано опис зовнішнього вигляду відповідного позначення, друга – товар, власне, на який наноситься таке позначення. Більше того, зовнішнє вираження, окрім зазначених способів закріплення, обмежується існуванням слова, словосполучення, а у випадках із звуковими або торговельними марками певних запахів, тому застосування таких способів пошкодження, як приведення в непридатний для використання стан торговельної марки, є неможливим. Інша справа, коли мова йде про об'ємні торговельні марки. Принаймні такі володіють певного роду ознакою уречевленості. Але разом із тим, з одного боку, у випадках пошкодження торговельної марки та визначення розміру завданих збитків варто враховувати обов'язково кількість пошкоджених торговельних марок. Тобто можливість застосування такого терміна допускаємо. Однак, з другого боку, застосування терміна «пошкодження» навіть щодо об'ємних торговельних марок має свої неточності. Вони полягають у кількох моментах. По-перше, коли мова йде про пошкодження певної речі, то в такому разі має місце втрата певного роду властивостей речі або ж зіпсованість, яка виявляється в ознаках зовнішнього вигляду речі. Причому шляхом застосування до такої речі відповідних способів дії, серед яких варто зазначити розламування на частини певної речі тощо. Стосовно правового засобу індивідуалізації товарів та послуг втрата властивостей, зокрема розпізнавального характеру (яка є основною), можлива за умов застосування дій іншого характеру. Зазвичай це наслідування вже існуючих позначень, які полягають у цілковитому копіюванні такого позначення або ж у копіюванні окремих частин наявного позначення, що сприяє введенню в оману споживача. Цілком допустимим з урахуванням особливостей об'єктів, що досліджуються, є застосування терміна «наслідування».

Більше того, торговельна марка та географічне зазначення мають кілька форм закріплення: ту, що відображається у свідоцтві, і ту, що має місце на товарах. Якщо припустити ситуацію з пошкодженням етикетки, на яку нанесено торговельну марку або географічне зазначення походження товару, в кількості цілої партії, то залишається знову ж таки під питанням визнання такого пошкодження за умови існування таких позначень у свідоцтві.

Отже, так зване «пошкодження» по суті не може відбутися із самим позначенням. У цьому разі може йти мова лише про пошкодження в контексті порушення виключних прав власника правового засобу індивідуалізації товарів та послуг.

Зазвичай термін «упущена вигода» застосовується в комерційному обігу і посідає в ньому центральне місце. Х. Кьонц та Ф. Лорман зазначають, що компенсація збитків виникає внаслідок невиконання (так званий «позитивний інтерес»), охоплює всі майнові втрати кредитора, що виникають у зв'язку з відсутністю виконання зобов'язання [15, с. 81]. У питаннях застосування такого виду збитків до ситуацій порушення прав на правові засоби індивідуалізації є також досить актуальним. Більше того, можна теоретично припустити, що упущена вигода є чи не єдиним видом збитків, яких може зазнати законний власник свідоцтва в результаті порушення його прав на відповідний правовий засіб індивідуалізації товарів та послуг.

У науковій літературі не раз згадується, що змішування понять збитків у вигляді витрат, втрати або ушкодження майна з поняттям реальних збитків призводить до того, що неотримані доходи розглядаються як нереальні і відповідно такі, що не підлягають відшкодуванню. Доходи насправді можуть бути настільки ж реальними, як і позитивний збиток, так само як останній може бути нереальним [16, с. 354].

Припускаємо, що саме зазначена проблема, яка полягає у складності визначення повного обсягу упущеної вигоди, та додатково проблема невизначеності вказаних видів збитків зумовлює досить низьку ефективність розгляду справ із питань відшкодування упущеної вигоди.

Важким моментом у питаннях визначення збитків є їх доведення, особливо в разі упущеної вигоди. Хоча основні принципи для визначення упущеної вигоди визначені в ЦК України, однак з урахуванням судової практики їх явно недостатньо.

Так, на думку А. Єгорова, найбільш типовими підставами для відмови в задоволенні позову на предмет відшкодування упущеної вигоди можуть бути: 1) відсутність факту порушення; 2) недоведеність розміру збитків; 3) відсутність причинного зв'язку між збитками та дія особи, яка спричинила шкоду [17, с. 92].

Додатково до зазначених передумов порушення прав на правові засоби індивідуалізації, природа виникнення яких має суб'єктивний характер (виключно залежать від поведінки особи), відносимо також цілком об'єктивну причину – особливості правового механізму використання географічного зазначення походження товарів. Річ у тім, що володілець права інтелектуальної власності на географічне зазначення позбавлений законом майнового права дозволяти використання відповідного зазначення іншим особам [18, с. 549].

Оптимальний підхід до підвищення рівня захищеності прав на географічне зазначення походження товарів убачаємо в наданні права заборони використання цього правового засобу індивідуалізації відповідним органом державної влади, уповноваженим на реєстрацію географічного зазначення походження товарів. З одного боку, такий підхід є несумісним з ідеєю виключних прав на правові засоби індивідуалізації товарів, оскільки, нагадаємо, виключність прав на об'єкт права інтелектуальної власності полягає у виключному праві законного володільця забороняти або ж дозволяти використання. Хоча, з другого боку, це варто розцінювати як гарантію захисту прав законного володільця з боку держави. А державу – як спеціальний суб'єкт, територія якого, власне, має особливості, що надають відповідних характеристик для отримання права на нанесення географічного зазначення

походження товару. Таким чином, надаємо державі функцію контролю (що по суті існує *argiori*) за процесами використання та реєстрації такого виду правового засобу індивідуалізації товарів. Через специфічні ознаки географічного зазначення походження товарів, що виключають наявність у законного власника права заборони використання такого позначення третіми особами, обґрунтовуємо такий підхід. Тому пропонуємо розуміти таку пропозицію саме у вищезазначеному контексті. Характерно, що законодавством про рекламу Російської Федерації, на відміну від українського прототипу, передбачено ще один зі способів порушення прав на торговельну марку та додатково посилено відповідальність за вчинення дій неправомірного характеру. Так, відповідно до п. 7 ст. 5 федерального закону про рекламу як загальну вимогу передбачено заборону повідомлення в рекламі відомостей, що не відповідають дійсності про виключні права на результати інтелектуальної діяльності та прирівнювані до них засоби індивідуалізації [19]. При цьому в законі не вказано, яка саме інформація може визнаватися повідомленням про виключні права як така, що порушує дану вимогу.

Деякі автори до таких повідомлень відносять заяви в рекламі на кшталт «тільки ми», «тільки у нас», які, на їх думку, передбачають відсутність виключних прав у будь-кого ще й неможливість придбання товару або послуги в будь-кого ще [20, с. 112]. На наш погляд, подібна заява про рекламу не є повідомленням неправдивої інформації про належність виключного права. Більше того, відсутність альтернативних пропозицій стосовно реалізації певного виду товарів або послуг не варто розцінювати як пряму вказівку на наявність виключних прав у відповідного суб'єкта. У той же час наявність виключного права не виключає можливості реалізації продукції невизначеною кількістю осіб.

У зв'язку з вищезазначеним пропонуємо закріпити на законодавчому рівні України відповідне положення, яке стосується заборони повідомлення в рекламі відомостей, що не відповідають дійсності, про виключні права на правові засоби індивідуалізації товарів та послуг зокрема. Так, відповідно до зазначеного вище вважаємо за потрібне закріпити в Законі України «Про рекламу» термін «повідомлення про виключні права на правові засоби індивідуалізації товарів та послуг, що не відповідає дійсності». Пропонуємо таке визначення цього терміна: повідомлення про виключні права, що не відповідає дійсності, – це розповсюдження відомостей у засобах масової інформації стосовно правового засобу індивідуалізації товарів та послуг, які не відповідають інформації, указаній у свідоцтві, що визначає права на відповідний правовий засіб індивідуалізації товарів та послуг.

З огляду на викладене повинна зазнати змін ч. 1 ст. 8 Закону України «Про рекламу». Зміни пропонуємо внести шляхом доповнення фразою «забороняється застосовувати в рекламі повідомлення про виключні права на правові засоби індивідуалізації товарів та послуг, які не відповідають дійсності».

Зазначений підхід до обмеження дій стосовно використання правових засобів індивідуалізації товарів та послуг дійсно є необхідним у першу чергу на вимогу практики. Виходячи з тих міркувань, що порушення прав на відповідне позначення має властивість подвійного порушення прав: як власника свідоцтва, так і прав споживачів, рекламу розглядаємо в контексті не тільки потужного механізму впливу на

споживача, але і як достатньо ефективний інструмент порушення прав споживача у випадках розповсюдження неправдивої інформації стосовно виключних прав на правові засоби індивідуалізації товарів та послуг.

Варто зазначити, що вирішення питання щодо «корегування» законодавства про рекламу в частині, яка стосується правових засобів індивідуалізації, необхідно ставити на одне з перших місць у процесах удосконалення захисту та посилення відповідальності за порушення прав власників свідоцтв на відповідне позначення. Такий підхід зумовлений тим, що реклама визначається як цілеспрямоване прагнення вплинути на продаж або купівлю товарів (послуг). При цьому виділяють такі елементи реклами: мета реклами; об'єкт (предмет) реклами – товар, послуга або торговельна марка (або поєднання таких об'єктів – товар (послуга) відповідної торговельної марки); результат (ефект) реклами; носій змісту рекламного повідомлення [21, с. 12].

Вважаємо, що з метою підвищення відповідальності за порушення прав на правові засоби індивідуалізації товарів та послуг необхідно внести доповнення до положень законодавства, що стосуються захисту прав споживачів. Такий підхід до «розширення» потенційних сфер ризику відомий у Російській Федерації. Наприклад, В. Ткачов, визначаючи перелік нормативно-правових актів, пов'язаних із захистом прав споживачів, дійшов висновку, що гл. IV Цивільного кодексу Російської Федерації містить й основні норми правового регулювання правовідносин у галузі захисту споживачів та відповідальність за порушення їх прав [22, с. 21]. Слід указати, що такий підхід має подвійний «ефект» дії правового регулювання. З одного боку, він спрямований на забезпечення правомірного використання позначень, а з другого – надає гарантії споживачам у питаннях вибору якісного товару. Причому це «природний» ефект правового регулювання, коли два об'єкти перебувають у досить тісному зв'язку.

Отже, підбиваючи підсумки викладеного, необхідно акцентувати увагу на такому:

1) підвищення ефективності цивільно-правової відповідальності за порушення прав власників свідоцтв на правові засоби індивідуалізації товарів та послуг вбачаємо в застосуванні кратного принципу відшкодування завданих збитків;

2) забезпечення додаткових гарантій правомірного використання правових засобів індивідуалізації товарів та послуг можливе за умови комплексного підходу до вдосконалення вітчизняного законодавства з питань охорони правових засобів індивідуалізації товарів та послуг, реклами тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Чупрова, Е. В. Ответственность за экономические преступления по уголовному праву Англии [Текст] : монография / Е. В. Чупрова. – М. : Волтерс Клувер, 2007. – 208 с.
2. Loi «Sur les marques et marques de service» [Текст]. – №91–7. – du 4 Janvier 1991. – Paris : Litec, 1991.
3. Закон США о товарных знаках (в редакции 1988 г.) [Текст]. – М. : ВНИИПИ, 1995. – 65 с.
4. Отцевич, С. До питання про визначення поняття «порушення прав на торговельну марку» [Текст] / Євген Отцевич // Правнич. часоп. Донец. ун-ту. – 2011. – №2. – С. 72–80.
5. Большой толковый словарь русского языка [Текст] / гл. ред. С. А. Кузнецов. – СПб. : Норинт, 2001. – 1536 с.

6. Інтелектуальна власність у формуванні інноваційної економіки України: проблеми законодавчого забезпечення та державного регулювання [Текст] / за заг. ред. В. І. Полохала ; авт.-упоряд. Г. О. Андрюшук. – К. : Парлам. вид-во, 2010. – 384 с.
7. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс] : прийнятий Верховною Радою України 05.04.2001 № 2341-14. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2341-14?nreg=2341-14&find=1&text=177&x=0&y=0#w11>.
8. Зайцева, Т. И. Нотариальная практика: вопросы и ответы [Текст]. Вып. 2 / Т. И. Зайцева ; Федер. нотар. палата ; Центр нотар. исслед. – М. : Волтерс Клувер, 2008. – 480 с.
9. Ришкова, О. В. Відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності [Текст] / О. В. Ришкова // Учен. зап. Таврич. нац. ун-та ім. В. И. Вернадского. Сер. «Юридические науки». – АР Крим, 2008. – Т. 21 (60). – № 1. – С. 89–98.
10. Ришкова, О. В. Захист прав інтелектуальної власності за цивільним законодавством [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Ришкова Олена Валеріївна. – О., 2007. – 196 с.
11. Митрофанов, І. І. «Шкода» та «збитки»: співвідношення понять [Текст] / І. І. Митрофанов, Т. В. Гайкова // Вісн. Кременчуц. нац. ун-ту ім. М. Остроградського. – Кременчук, 2012. – Вип. 3 (74). – С. 196–200.
12. Смирнов, В. Т. Общее учение о деликтных обязательствах в советском гражданском праве [Текст] : учеб. пособие / В. Т. Смирнов, А. А. Собчак. – Л. : ЛГУ, 1983. – 152 с.
13. Гончаров, А. А. Гражданское право (Общая и Особенная части) [Текст] : курс лекций / А. А. Гончаров, А. В. Маслова ; отв. ред. А. А. Гончаров. – М. : Волтерс Клувер, 2010. – 512 с.
14. Про судову практику в справах про знищення та пошкодження державного чи колективного майна шляхом підпалу або внаслідок порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки [Електронний ресурс] : постанова пленуму Верховного Суду України від 02.07.1976 № 4. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-76?nreg=v0004700-76&find=1&text=%EF%EE%F8%EA%EE%E4%E6%E5%ED%ED%FF&x=0&y=0#w11>.
15. Дорбачев, Д. В. Взыскание основного денежного долга и убытков в гражданском праве России [Текст] : монографія / Д. В. Дорбачев. – М. : Волтерс Клувер, 2010. – 184 с.
16. Підлубна, Т. Відшкодування збитків: теоретичні проблеми розуміння в сфері захисту цивільних прав та інтересів [Текст] / Т. Підлубна // Держава і право. – 2010. – Вип. 48. – С. 351–357.
17. Егоров, А. В. Упущенная выгода: проблемы теории и противоречия практики [Текст] / А. В. Егоров // Убытки и практика их возмещения : сб. ст. / отв. ред. М. А. Рожкова. – М. : Статут, 2006. – С. 68–137.
18. Харченко, В. Проблеми гармонізації кримінально-правової охорони комерційного найменування, торговельної марки і географічного зазначення із законодавством Європейського Союзу [Текст] / Вадим Харченко // Фін. право. – 2010. – № 2. – С. 546–554.
19. О рекламе [Текст] : Федер. закон от 13 марта 2006 г. № 38-ФЗ // Собр. законодательства РФ. – 2006. – № 12.
20. Дзгоева, Б. О. Соотношение частных и публичных интересов в правовом регулировании рекламы [Текст] : монографія / Б. О. Дзгоева. – М. : Проспект, 2009. – 128 с.
21. Кузнцова, З. В. Управління рекламною діяльністю в Україні: організаційно-правовий аспект [Текст] : монографія / З. В. Кузнцова. – О. : Наука і техніка, 2005. – 175 с.
22. Ткачев, В. Н. Защита прав потребителей в Российской Федерации (правовое регулирование, комментарии, консультации, образцы документов) [Текст] : науч.-практ. пособие / В. Н. Ткачев ; предисл. Г. А. Свердлык. – М. : Волтерс Клувер, 2009. – 544 с.

О. М. Волощенко

**ОСОБЕННОСТИ ГРАЖДАНСКО-ПРАВОВОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ
ЗА НАРУШЕНИЕ ПРАВ НА СРЕДСТВА ИНДИВИДУАЛИЗАЦИИ
ТОВАРОВ И УСЛУГ**

В статье проанализирован механизм применения гражданско-правовой ответственности за нарушение прав на средства индивидуализации товаров и услуг. Среди способов повышения эффективности гражданско-правовой ответственности за нарушение прав владельцев свидетельств на правовые средства индивидуализации товаров и услуг автор предлагает применение кратного принципа возмещения причиненных убытков.

Ключевые слова: *средства индивидуализации товаров и услуг, гражданско-правовая ответственность, кратный принцип возмещения убытков.*

O. Voloschenko

**FEATURES OF CIVIL LIABILITY FOR VIOLATION
OF THE MEANS OF INDIVIDUALIZATION OF GOODS AND SERVICES**

The mechanism of applying of civil legal responsibility for breach of rights on appropriation of goods and services is analyzed in the article.

The author of the work supposes that the problem which deals with the difficulty of assessment of full capacity of loss of profit and moreover the problem of uncertainty between losses is in the basis of low efficacy as for loss of profit recess.

Among the ways of increasing of efficacy of civil legal responsibility for breach of rights of certificate owners on the legal methods of appropriation of goods and services the author suggests applying of multiple principle of losses recess. Providing additional guarantees of applying of appropriation of goods and services legally is possible on condition of complex method to improvement of national legislation on questions of protection of legal methods of appropriation of goods and services, advertisements, etc.

The author made a conclusion that the best practice to increase the level of protection of rights on trade mark of goods origin is the right of ban of stated legal method of appropriation by the proper governmental body authorized to register trade mark of goods origin.

Such approach should be considered as a state guarantee of protection of rights of legal owner and the state as a special subject, the territory of which possesses peculiarities giving the proper characteristics for getting the right to register trade mark of goods origin.

Key words: *means of identification of goods and services, civil liability, the principle of multiple damages*